

Arrest van de strafkamer van de Hoge Raad der Nederlanden op het beroep in cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 9 juni 1999 in de strafzaak tegen: de heer van Dijke.

1. De bestreden uitspraak

Het Hof heeft in hoger beroep – met vernietiging van een vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage van 6 oktober 1998 – de verdachte vrijgesproken van het hem bij inleidende dagvaarding primair en subsidiair tenlastegelegde en de vordering van de benadeelde partij afgewezen.

2. Geding in cassatie

Het beroep is ingesteld door de Advocaat-Generaal bij het Hof. Deze heeft bij schriftuur een middel van cassatie voorgesteld. De schriftuur is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit. Namens de benadeelde partij heeft mr. G. Spong, advocaat te 's-Gravenhage, bij schriftuur een middel van cassatie voorgesteld. De Advocaat-Generaal Machielse heeft geconcludeerd dat de Hoge Raad het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk zal verklaren in zijn cassatieberoep.

3. Beoordeling van de ontvankelijkheid van het cassatieberoep

3.1. Nu het beroep is gericht tegen een vrijspraak moet de Hoge Raad, gezien het eerste lid van art. 430 Sv, allereerst beoordelen of de Advocaat-Generaal bij het Hof in dat beroep kan worden ontvangen. Daartoe dient te worden onderzocht of de gegeven vrijspraak een andere is dan die bedoeld in deze wetsbepaling. Dit brengt mee dat voor het onderhavige geval eerst de vraag moet worden beantwoord of het Hof, door te overwegen en te beslissen als in dit arrest is weergegeven, de grondslag van de tenlastelegging heeft verlaten en van iets anders heeft vrijgesproken dan was tenlastegelegd.

3.2 Aan de verdachte is tenlastegelegd:

“primair dat hij in of omstreeks de periode van 10 juni 1996 tot en met 3 juli 1996 te 's-Gravenhage en/of elders in Nederland, tezamen en in vereniging met anderen of een ander, althans alleen, zich in het openbaar schriftelijk opzettelijk beledigend heeft uitgelaten over een groep mensen, te weten homoseksuele mensen, wegens hun homoseksuele gerichtheid, hebbende hij, verdachte, op 10 juni 1996 te 's-Gravenhage opzette-lijk tijdens een interview/vraaggesprek met een of meer medewerker(s) van het weekblad 'De Nieuwe Revu' zich in woorden van navolgende strekking uitgelaten en/of (vervolgens) de navolgende tekst(en) als weergave van vorengenoemd interview/vraaggesprek goedgekeurd/geautoriseerd:

- De EO weert bewust homoseksuelen, heeft Andries Knevel verklaard. Goeie zaak?

'Ik denk dat je onderscheid moet maken tussen de homoseksuele praxis die ik afwijs en homoseksuelen als zodanig. Ik verwerp fraudeurs ook niet compleet omdat ze fraude bedrijven. Wat ik bedoel is dit "je kunt best iemand aannemen die een keer in de fout is gegaan. Zolang die persoon maar de intentie heeft om dergelijke misstappen niet te herhalen";

en/of

- Ondertussen plaatst u frauderen en het praktiseren van homoseksualiteit wel op een lijn. 'Wij christenen hebben een geweldig kwalijke eigenschap ontwikkeld: we brengen ten onrechte gradaties aan in Gods geboden. Alsof je erg en minder erg hebt! Maar waarom zou stelen, bijvoorbeeld uitkeringen pikken van de overheid, minder erg zijn dan zondigen tegen het zevende gebod? Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief? welke hierboven weergegeven tekst(en) (vervolgens) zijn/is gepubliceerd in het weekblad 'De Nieuwe Revu' nummer 27 van 24 juni – 3 juli 1996";

"subsidiair

dat hij in of omstreeks de periode van 10 juni 1996 tot en met 03 juli 1996 te 's-Gravenhage en/of elders in Nederland, tezamen en in vereniging met anderen of een ander, althans alleen, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving, een of meer uitlating(en) openbaar heeft gemaakt die, naar hij wist of redelijkerwijs moest vermoeden, voor een groep mensen, te weten homoseksuele mensen, wegens hun homoseksuele gerichtheid, beledigend was/waren, hebbende hij, verdachte, zich

op 10 juni 1996 te 's-Gravenhage tijdens een interview met een of meer medewerker(s) van het weekblad 'De Nieuwe Revu' in woorden van navolgende strekking uitgelaten en/of (vervolgens) de navolgende tekst(en) als weergave van voornoemd interview goedgekeurd/geautoriseerd:

- De EO weert bewust homoseksuelen, heeft Andries Knevel verklaard. Goeie zaak?

'Ik denk dat je onderscheid moet maken tussen de homoseksuele praxis die ik afwijs en homoseksuelen als zodanig. Ik verwerp fraudeurs ook niet compleet omdat ze fraude bedrijven. Wat ik bedoel is dit "je kunt best iemand aannemen die een keer in de fout is gegaan. Zolang die persoon maar de intentie heeft om dergelijke misstappen niet te herhalen.'

en/of

- Ondertussen plaatst u frauderen en het praktiseren van homoseksualiteit wel op een lijn.

'Wij christenen hebben een geweldig kwalijke eigenschap ontwikkeld: we brengen ten onrechte gradaties aan in Gods geboden. Alsof je erg en minder erg hebt! Maar waarom zou stelen, bijvoorbeeld uitkeringen pikken van de overheid, minder erg zijn dan zondigen tegen het zevende gebod? Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?'

welke hierboven weergegeven tekst(en) (vervolgens) zijn/is gepubliceerd in het weekblad 'De Nieuwe Revu' nummer 27 van 24 juni – 3 juli 1996".

3.3. Het Hof heeft de verdachte van het tenlastegelegde vrijgesproken en daartoe overwogen:

"Het hof is van oordeel dat de zin "Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?" op zich zelf, los van de context, als een beledigende uitlating wegens homoseksuele gerichtheid in de zin van artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht zou zijn aan te merken. Door praktiserende homoseksuelen op één lijn te stellen met plegers van in het Wetboek van Strafrecht genoemde misdrijven wordt de waardigheid van de betreffende groep mensen miskend. Dat deze uitlating slechts praktiserende homoseksuelen, en niet homoseksueel gearde (niet praktiserende) personen betreft, doet naar het oordeel van het hof aan het bovenstaande niet af. Bij homoseksuelen is immers de homoseksuele praxis – zoals dit ook ten aanzien van heteroseksuelen kan worden aangenomen – juist sterk verbonden met hun identiteit, zodat verwerping van die praxis verwerping van hun bijzondere identiteit impliceert. Bovendien heeft de wetgever bij de totstandkoming van artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht bewust de bescherming tegen beledigende uitlatingen niet beperkt tot beledigende uitlatingen wegens homoseksuele geaardheid, maar gekozen voor bescherming tegen beledigende uitlatingen wegens homoseksuele gerichtheid. Met homoseksuele gerichtheid wordt bedoeld: homoseksuele geaardheid en het daarmee samenhangende gedrag.

Het hof is evenwel van oordeel dat de context waarin deze uitlating is geplaatst en de daaruit blijkende kennelijke bedoeling daarvan het beledigende karakter aan die uitlating ontnemt. Uit die context blijkt immers duidelijk dat verdachte in feite zegt dat hij op grond van zijn geloofsovertuiging homoseksuele praxis afwijst als zondig, namelijk als strijdig met een van de bijbelse geboden en dat hij het, eveneens op grond van die geloofsovertuiging, onjuist vindt om in die geboden gradaties aan te brengen. In die context wordt door de retorische vraag "waarom zou een praktiserende homo-seksueel beter zijn dan een dief?" de waardigheid van praktiserende homoseksuelen niet aangetast. De betreffende zin is dan niet meer dan een illustratie ter verduidelijking van de uitgedragen geloofsovertuiging.

Gezien bovendien de grondrechtelijke vrijheden van godsdienst en van meningsuiting stond het verdachte vrij zijn geloofsovertuiging uit te dragen. De wijze waarop hij dat deed valt, zoals uit het voorgaande blijkt, binnen acceptabele proporties. Nu er naar het oordeel van het hof geen sprake is van een beledigende uitlating in de zin van de artikelen 137c en 137e van het Wetboek van Strafrecht dient verdachte – alleen al om die reden – van het primair en subsidiair tenlastegelegde te worden vrijgesproken".

3.4.1. Het Hof heeft aldus van de tenlastegelegde uitlatingen, uitmondend in de zinsnede "Ja, waarom zou een praktiserende homoseksueel beter zijn dan een dief?", de vergelijking met dieven/fraudeurs niet geïsoleerd, maar in de context van de uitlatingen in zijn geheel beschouwd. Dat leidde het Hof tot het oordeel dat de uitlatingen de waardigheid van praktiserende homoseksuelen niet aantasten. Bij de waardering van die context heeft het Hof in het bijzonder betekenis toegekend aan het feit dat de gebezigde vergelijking van in de ogen van de verdachte verboden gedragingen, de functie had om de inhoud van diens geloofsovertuiging nader uiteen te zetten.

3.4.2. Door te overwegen als hiervoor onder 3.3 is weergegeven, heeft het Hof mede als zijn oordeel tot uitdrukking gebracht dat de voor praktiserende homoseksuelen op zichzelf beschouwd kwetsende en of grievende vergelijking met fraudeurs en dieven een beledigend karakter kan missen, indien die verwijzing naar fraude en diefstal dient ter aanduiding van de in de geloofopvatting van de verdachte verankerde opvatting omtrent het evenzeer zondige karakter van een homoseksuele levenswijze.

3.4.3. Noch door de wijze waarop het Hof (blijkens het hiervoor onder 3.4.1 overwogene) de context heeft betrokken in zijn oordeel over de zinsneden die de kern van de tenlastegelegde uitlatingen vormen, noch door de betekenis die het Hof (blijkens het hiervoor onder 3.4.2 overwogene) heeft toegekend aan de omstandigheid dat die zinsneden een uiting zijn van de geloofsovertuiging van de verdachte, heeft het Hof blijk gegeven van een onjuiste opvatting ten aanzien van de term “beledigend”, die de steller van de tenlastelegging kennelijk heeft bebezigd in de betekenis die daaraan in de art. 137c en 137e Sr toekomt.

3.4.4. Het oordeel van het Hof dat de vergelijking van de homoseksuele praxis met andere in verdachtes religieuze opvatting eveneens zondige gedragingen, ook als die als strafbare gedragingen in het Wetboek van Strafrecht voorkomen, binnen de grenzen van het aanvaardbare is gebleven, en daarom een beledigend karakter mist, getuigt evenmin van een onjuiste rechtsopvatting. Het Hof mocht in dat oordeel betrekken dat de vrijheid van godsdienst en van meningsuiting mede bepalend kunnen zijn voor het al dan niet aannemen van een beledigend karakter van – op zichzelf beschouwd kwetsende of grievende – uitlatingen. De Hoge Raad neemt daarbij in aanmerking dat in ‘s Hof’s overwegingen besloten ligt dat deze uitlatingen kenbaar in direct verband stonden met de uiting van de geloofopvatting van de verdachte en als zodanig voor hem van betekenis zijn in het maatschappelijk debat.

3.5. Aangezien ook overigens niet blijkt van enige omstandigheid op grond waarvan de vrijspraak zou zijn aan te merken als een andere dan die waarop in voormeld art. 430, eerste lid, Sv wordt bedoeld, kan de Advocaat-Generaal bij het Hof in zijn beroep niet worden ontvangen.

4. De bestreden beslissing voorzover betrekking hebbende op de vordering van de benadeelde partij

Nu de verdachte in hoger beroep is vrijgesproken van het hem tenlastegelegde en de Advocaat-Generaal bij het Hof niet-ontvankelijk is in het door hem ingestelde cassatieberoep, komt de Hoge Raad niet toe aan de beoordeling van de bestreden beslissing voorzover deze betrekking heeft op de vordering van de benadeelde partij, ook al moet die beslissing in zoverre verbeterd worden gelezen dat de benadeelde partij niet-ontvankelijk is in haar vordering.

5. Slotsom

Hetgeen hiervoor is overwogen brengt mee dat de Advocaat-Generaal bij het Hof niet-ontvankelijk moet worden verklaard in het beroep en het namens de benadeelde partij voorgestelde middel niet aan de orde kan komen.

6. Beslissing

De Hoge Raad verklaart de Advocaat-Generaal bij het Hof niet-ontvankelijk in het beroep.

Dit arrest is gewezen door de vice-president W.J.M. Davids als voorzitter, en de raadsheren G.J.M. Corstens, A.M.M. Orie, A.M.J. van Buchem-Spapens en J.P. Balkema, in bijzijn van de griffier S.P. Bakker, en uitgesproken op 9 januari 2001.

Mr Machielse
Zitting 26 september 2000

Conclusie inzake:
[Verzoeker=verdachte]

Edelhoogachtbaar College,
1. Verzoeker is bij arrest van het gerechtshof te ‘s-Gravenhage van 9 juni 1999 vrijgesproken, na een veroordelend vonnis van de Rechtbank te ‘s-Gravenhage van 6 oktober 1998. Verzoeker was in eerste aanleg veroordeeld voor het primair tenlastegelegde, te weten het “zich in het openbaar, bij geschrift, opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen wegens hun homoseksuele gerichtheid”, tot een geldboete van fl. 300,- subsidiair 6 dagen hechtenis en tot betaling van een bedrag van

fl. 157,84 aan de benadeelde partij Stichting Azimut. De onderhavige zaak is bekend uit de publiciteit, niet in de laatste plaats omdat verzoeker een parlementariër is die – ook meer beroepsmatig – van zich laat horen.

2. Het Openbaar Ministerie heeft tijdig cassatieberoep ingesteld en één middel van cassatie voorgesteld.

3. Voorts heeft mr G. Spong, advocaat te Amsterdam, namens de benadeelde partij een middel van cassatie voorgesteld.

4. Art. 430 lid 1 Sv bepaalt dat tegen een vrijspraak geen cassatieberoep open staat. Op grond van de rechtspraak van uw Raad lijkt deze regeling uitzondering, indien het een zogenoemde onzuivere vrijspraak betreft. Daarvan is onder meer sprake indien de verdachte van iets anders is vrijgesproken dan aan hem was tenlastegelegd.

5.1. Aan verzoeker is primair tenlastegelegd dat:

hij in of omstreeks de periode van 10 juni 1996 tot en met 3 juli 1996 te ‘s-Gravenhage en/of elders in Nederland, tezamen en in vereniging met anderen of een ander, althans alleen, zich in het openbaar schriftelijk opzettelijk beledigend heeft uitgelaten over een groep mensen, te weten homoseksuele mensen, wegens hun homoseksuele gerichtheid, hebbende hij, verdachte, op 10 juni 1996 te ‘s-Gravenhage opzettelijk tijdens een interview/ vraaggesprek met een of meer medewerker(s) van het weekblad ‘De Nieuwe Revu’ zich in woorden van navolgende strekking uitgelaten en/of (vervolgens) de navolgende tekst(en) als weergave van voornoemd interview/ vraaggesprek goedgekeurd/geautoriseerd:

- De EO weert bewust homoseksuelen, heeft Andries Knevel verklaard. Goie zaak? ‘Ik denk dat je onderscheid moet maken tussen de homoseksuele praxis die ik afwijs en homoseksuelen als zodanig. Ik verwerp fraudeurs ook niet compleet omdat ze fraude bedrijven. Wat ik bedoel is dit “je kunt best iemand aannemen die een keer in de fout is gegaan. Zolang die persoon maar de intentie heeft om degelijke misstappen niet te herhalen.” en/of

- Ondertussen plaatst u frauderen en het praktiseren van homoseksualiteit wel op een lijn.

‘Wij christenen hebben een geweldig kwalijke eigenschap ontwikkeld: we brengen ten onrechte gradaties aan in Gods geboden. Alsof je erg en minder erg hebt! Maar waarom zou stelen, bijvoorbeeld uitkeringen pikken van de overheid, minder erg zijn dan zondigen tegen het zevende gebod? Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?’ welke hierboven weergegeven tekst(en) (vervolgens) zijn/is gepubliceerd in het weekblad ‘De Nieuwe Revu’ nummer 27 van 27 juni – 3 juli 1996;

5.2. Aan verzoeker is subsidiair tenlastegelegd dat:

hij in of omstreeks de periode van 10 juni 1996 tot en met 03 juli 1996 te ‘s-Gravenhage en/of elders in Nederland, tezamen en in vereniging met anderen of een ander, althans alleen, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving, een of meer uitlating(en) openbaar heeft gemaakt die, naar hij wist of redelijkerwijs moest vermoeden, voor een groep mensen, te weten homoseksuele mensen, wegens hun homoseksuele gerichtheid, beledigend was/waren, hebbende hij, verdachte, zich op 10 juni 1996 te ‘s-Gravenhage tijdens een interview met een of meer medewerker(s) van het weekblad ‘De Nieuwe Revu’ in woorden van navolgende strekking uitgelaten en/of (vervolgens) de navolgende tekst(en) als weergave van voornoemd interview goedgekeurd/geautoriseerd:

- De EO weert bewust homoseksuelen, heeft Andries Knevel verklaard. Goie zaak? ‘Ik denk dat je onderscheid moet maken tussen de homoseksuele praxis die ik afwijs en homoseksuelen als zodanig. Ik verwerp fraudeurs ook niet compleet omdat ze fraude bedrijven. Wat ik bedoel is dit “je kunt best iemand aannemen die een keer in de fout is gegaan. Zolang die persoon maar de intentie heeft om degelijke misstappen niet te herhalen.” en/of

- Ondertussen plaatst u frauderen en het praktiseren van homoseksualiteit wel op een lijn.

‘Wij christenen hebben een geweldig kwalijke eigenschap ontwikkeld: we brengen ten onrechte gradaties aan in Gods geboden. Alsof je erg en minder erg hebt! Maar waarom zou stelen, bijvoorbeeld uitkeringen pikken van de overheid, minder erg zijn dan zondigen tegen het zevende gebod? Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?’ welke hierboven weergegeven tekst(en) (vervolgens) zijn/is gepubliceerd in het weekblad ‘De Nieuwe Revu’ nummer 27 van 24 juni – 3 juli 1996;

6. Het hof heeft de gegeven vrijspraken als volgt gemotiveerd:

Het hof is van oordeel dat de zin “Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?” op zich zelf, los van de context, als een beledigende uitlating wegens homoseksuele gerichtheid in de zin van artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht zou zijn aan te merken. Door praktiserende homoseksuelen op één lijn te stellen met plegers van in het Wetboek van Strafrecht genoemde misdrijven wordt de waardigheid van de betreffende groep mensen miskend. Dat deze uitlating slechts praktiserende homoseksuelen, en niet homoseksueel gearde (niet praktiserende) personen betreft, doet naar het oordeel van het hof aan het bovenstaande niet af. Bij homoseksuelen is immers de homoseksuele praxis – zoals dit ook ten aanzien van heteroseksuelen kan worden aangenomen – juist sterk verbonden met hun identiteit, zodat verwerping van die praxis verwerping van hun bijzondere identiteit impliceert. Bovendien heeft de wetgever bij de totstandkoming van artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht bewust de bescherming tegen beledigende uitlatingen niet beperkt tot beledigende uitlatingen wegens homoseksuele geardeheid, maar gekozen voor bescherming tegen beledigende uitlatingen wegens homoseksuele gerichtheid. Met homoseksuele gerichtheid wordt bedoeld: homoseksuele geardeheid en het daarmee samenhangende gedrag.

Het hof is evenwel van oordeel dat de context waarin deze uitlating is geplaatst en de daaruit blijkende kennelijke bedoeling daarvan het beledigende karakter aan die uitlating ontnemt. Uit die context blijkt immers duidelijk dat verdachte in feite zegt dat hij op grond van zijn geloofsovertuiging homoseksuele praxis afwijst als zondig, namelijk als strijdig met een van de bijbelse geboden en dat hij het, eveneens op grond van die geloofsovertuiging, onjuist vindt om in die geboden gradaties aan te brengen. In die context wordt door de retorische vraag “waarom zou een praktiserende homoseksueel beter zijn dan een dief?” de waardigheid van praktiserende homoseksuelen niet aangetast. De betreffende zin is dan niet meer dan een illustratie ter verduidelijking van de uitgedragen geloofsovertuiging. Gezien bovendien de grondrechtelijke vrijheden van godsdienst en van meningsuiting stond het verdachte vrij zijn geloofsovertuiging uit te dragen. De wijze waarop hij dat deed valt, zoals uit het voorgaande blijkt, binnen acceptabele proporties.

Nu er naar het oordeel van het hof geen sprake is van een beledigende uitlating in de zin van de artikelen 137c en 137e van het Wetboek van Strafrecht dient verdachte – alleen al om die reden – van het primair en subsidiair tenlastegelegde te worden vrijgesproken.

7. Uit ‘s hofs hiervoor onder 6. weergegeven overweging volgt dat zijn vrijspraak zowel betrekking heeft op het in de tenlastelegging – primair – opgenomen opzetverwijf als het daarin – subsidiair – opgenomen culpaverwijf.⁽¹⁾ In beide gevallen heeft het hof klaarblijkelijk – en in essentie samengevat – zijn vrijspraken laten berusten op zijn oordelen:

(i) dat verzoekers uiting “Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?”, geïsoleerd beschouwd als beledigend kan gelden;

(ii) dat de gewraakte zin echter moet worden beoordeeld in samenhang met de context waarin deze uitlating is gedaan;

(iii) dat die context gevormd wordt door verdachtes uitleg van zijn geloofsovertuiging;

(iv) dat de gewraakte zin slechts een illustratie is die bedoeld is ter verduidelijking van verdachtes geloofsovertuiging;

(v) dat gelet op die context de aangehaalde zin de waardigheid van praktiserende homoseksuelen niet aantast.

Het gerechtshof heeft bovendien eraan herinnerd dat het aan verdachte geoorloofd was zijn geloofsovertuiging uit te dragen en is tot de slotsom gekomen dat verdachte dat niet op onaantvaardbare wijze heeft gedaan. Vervolgens kwam het hof tot een vrijspraak omdat naar zijn oordeel geen beledigende uitlating door verzoeker is gedaan.

In cassatie moet derhalve worden onderzocht of dit samenstel van oordelen van juistheid getuigt.

8. Laat ik vooropstellen dat ik het oordeel van het hof deel, dat de uitlating, “Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?” “op zich zelf, los van de context, als een beledigende uitlating

wegens homoseksuele gerichtheid in de zin van artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht zou zijn aan te merken”. Deze uitlating tast op zichzelf beschouwd de waardigheid van homoseksuele mensen aan en brengt hen als groep in diskrediet.⁽²⁾ Terzijde merk ik op dat, nu deze enkele uitlating vanwege haar inhoud so wie so als grievend zou kunnen worden bestempeld, verzoekers opzet tot deze belediging eveneens zou kunnen worden verondersteld.⁽³⁾

9. De vraag die dus meteen opdoemt is of er reden is, om aan te nemen dat op grond van de context waarin verzoekers woorden zijn geplaatst en de eventueel daarmee gepaard gaande (grondwettelijke) rechtsbescherming van verzoeker, het in beginsel beledigende karakter van die woorden in de zin van de artikelen 137c en 137e Sr daaraan komt te ontvallen.

10. Vermeulen heeft uit de jurisprudentie, mijns inziens met juistheid, een fundamentele eis gedestilleerd waaraan een beroep op geloofsbelijdenis dan wel op de vrijheid van meningsuiting moet voldoen wil het beledigend karakter komen te ontvallen: de uiting moet de godsdienstige overtuiging direct uitdrukken. “Uit de uiting zelf moet op te maken zijn dat het gaat om het uitdragen van een godsdienstige of geloofs-overtuiging; indien dat niet het geval is kan enkel de vrijheid van meningsuiting worden ingeroepen”.⁽⁴⁾ Ik voeg hier meteen aan toe dat de Hoge Raad inmiddels ook meermalen tot uitdrukking heeft gebracht dat de context van de uitlatingen van groot belang is; zo dienen passages in een geschrift in samenhang met de overige inhoud van dat geschrift, en ook gelet op de strekking daarvan, te worden gelezen.⁽⁵⁾ Dat het om een godsdienstige of geloofsovertuiging gaat, kan dus óók direct uit de context van een geschrift worden opgemaakt.

Voorts benadrukt Vermeulen meermalen, mijns inziens eveneens op steekhoudende gronden, dat “de interpretatie die de betrokkene van de door hem ingeroepen religieuze of levensbeschouwelijke regels geeft uitgangspunt [dient] te zijn”⁽⁶⁾ en dat verder van belang is dat “geloofsverklaring – naar haar aard – veelal met zich brengt dat anders- of niet-gelovigen gekwetst worden; de verkondiger probeert immers anderen ervan te overtuigen dat hun godsdienst of levensovertuiging onjuist is, dat ze dwalen, zondigen etc. en zich – omwille van hun eigen heil – tot de waarheid (d.w.z. zijn waarheid) dienen te bekeren”.⁽⁷⁾ Anders evenwel dan Vermeulen, meen ik niet dat het erop lijkt dat de (huidige) artikelen 137c en 137e Sr “de vrijheid van meer orthodoxe groeperingen om de traditionele seksuele moraal te verkondigen aantast”, mede nu de wetgever zulks niet uitdrukkelijk heeft onderschreven, hetgeen Vermeulen zelf overigens eveneens uitdrukkelijk onderkent.⁽⁸⁾ Ook meer orthodoxe gelovigen, of dit nu de Joodse traditie, de christelijke facties, de Islam of gelovigen van anderen huize betreft, hebben op grond van art. 6 GW een sterk recht om hun geloof – op enigerlei wijze – uit te dragen en te verkondigen.⁽⁹⁾

11. Ik keer terug naar de vraag of ‘s hofs interpretatie en kwalificatie van verzoekers uitlating, gelet op de context waarin deze is geplaatst, terecht in het beschermende kader van art. 6 GW is geplaatst.

12. In mijn ogen is dit, met overigens de nodige voorzichtigheid, wel het geval. ‘s Hof’s oordeel dat verzoekers gewraakte uitspraak niet meer dan een illustratie is ter verduidelijking van verzoekers uitgedragen geloofs-overtuiging, acht ik feitelijk en niet onbegrijpelijk. Verzoeker geeft weliswaar eerst aan wat de christelijke leer behelst, en ventileert vervolgens zijn wat persoonlijker kritiek op het werken met gradaties in Gods geboden, maar ook dat doet verzoeker klaarblijkelijk op grond van en in directe aansluiting op zijn geloofsbeleving. Immers, dat het om geloofs-overtuiging gaat kan in casu direct uit de context van het op schrift gestelde interview worden opgemaakt. De laatste zin, die de telastellegging uit het interview citeert, staat in rechtstreeks verband tot de eerderde uitlatingen. Verzoeker ontdoet daarin de geboden Gods van hun door christenen aangebrachte nuanceringen en komt dan tot de retorische vraag waarom het ene verbod (“Gij zult niet stelen”) zwaarder zou zijn dan het andere (“Gij zult geen onkuisheid doen”), waarom de een die het ene verbod schendt beter zou zijn dan degenen die het andere verbod aan zijn laars lapt. Enige terughoudendheid acht ik bovendien wel op zijn plaats voor een rechter, die de lastige vraag of sprake is van een (zuivere) “geloofsver-

1 Vgl. (de conclusie van A-G Meijers vóór) HR NJ 1987, 534, m.nt GEM.

2 MvA, Kamerstukken II 1969-1970, 9724, nr. 6, p. 5.

3 NLR, aant. 5 op art. 261 Sr.

4 B.P. Vermeulen, artikel 6, in: Akkermans/Koekoek, De Grondwet, Een artikelsgewijs commentaar, tweede druk, p. 124.

5 Zie onder meer HR NJ 1991, 313, rov. 5.3 en de conclusie van A-G Leijten; HR NJ 1990, 667, m.nt, ‘t H en HR NJ 1986, 689.

6 B.P. Vermeulen, t.a.p., p. 127.

7 B.P. Vermeulen, t.a.p., p. 140. Zie voor dit problematische karakter van de geloofsverklaring ook N.L.R., aant. 9 op art. 137c Sr en Janssen, (diss.), p. 394-396.

8 B.P. Vermeulen, t.a.p., p. 124.

9 Vgl. EHRM, NJ 1998, 359, m.nt. EJD; HR (eerste kamer) AB 1984, 366 m.nt. FHvdB / HR (eerste kamer) NJ 1985, 350, m.nt. EEA.

kondiging”(10) moet beantwoorden.(11) De grens tussen min of meer persoonlijke levensbeschouwelijke uitingen en (zuivere) geloofsverklaringen is immers vaag en vloeiend. Wanneer op het eerste gezicht meer levensbeschouwelijke uitingen worden verpakt in een boodschap waarin ook de christelijke leer wordt verkondigd, krijgen die levensbeschouwingen al snel de kleur van een geloofsverklaring.(12) Weliswaar blijft er, ook binnen een bredere context van (op de bijbel gestoelde) uitingen, ruimte bestaan voor een verklaring die van een strikt persoonlijke visie getuigt waarmee – op zichzelf genomen – niet met vrucht de bescherming van art. 6 GW kan worden inroepen,(13) maar in verzoekers zaak acht ik dit niet het geval. Kortom: ‘s hofs oordeel dat (i t/m iv) verzoekers gewraakte uiting gelet op de context waarin dit is gesteld een vorm van geloofsbelijdenis is geweest, houdt in cassatie stand.

13. Rijst nu de vraag of hetzelfde geldt voor het oordeel van het hof dat (v) deze geloofsbelijdenis gelet op die context de waardigheid van homoseksuelen niet aantast. In dit opzicht is van belang dat het grondrecht van geloofsverklaring gelet op de wetsgeschiedenis van deze bepaling (in een situatie als de onderhavige) een sterk grondrecht is; zo heeft dit een beduidend sterkere horizontale werking dan het grondrecht van vrije meningsuiting.(14) Verzoeker heeft gesteld dat zijn geloof de homoseksuele praxis verbiedt, zoals ook bijvoorbeeld stelen zondig is. Inhoudelijk voegt het gegeven voorbeeld niets toe aan de boodschap. Verzoeker heeft bijvoorbeeld niet gezegd dat alle praktiserende homoseksuelen misdadigers zijn, evenals dieven. De uitlatingen van verzoeker beperken zich, zoals gezegd, tot een uitleg van zijn religieuze overtuiging en verbinden daaraan geen conclusies die de perken van die overtuiging te buiten gaan.(15) Voor de waardering van de context acht ik ook wel van belang dat het gaat om een interview, waarbij het zaak is voor de vragende journalisten om aan de geïnterviewde prikkelende, ongewone, geruchtmakende antwoorden te ontlokken. De gemiddelde lezer zal zich van dit bijzondere karakter van de publicatie bewust moeten zijn en moeten bedenken dat zo een vraaggesprek meestal weinig ruimte voor genuanceerde uitleg biedt. De beperkingsclausule op art. 6 GW is derhalve mijns inziens niet in het geding.(16) De vergelijking van de homoseksuele praktijk, als belichaming van zondig gedrag dat in strijd is met de geboden, met ander zondig gedrag, zoals het wegnemen van andermans eigendom, moet als toegevoegd, aan de Bijbel ontleend voorbeeld mijns inziens in zowel grondwettelijke als strafrechtelijke zin worden gesauveerd.

14. De Procureur-Generaal bij het hof te ‘s-Gravenhage schrijft in zijn cassatiemiddel wel dat het hof de bedoeling van verzoeker op de voorgrond heeft gesteld in plaats van de aard van de uitlating, maar het gerechtshof heeft terecht de context van de uitlating in zijn beschouwingen betrokken en heeft op grond daarvan geen beledigend karakter aangenomen. Het middel gaat ook uit van een verkeerde lezing van de overwegingen van het hof door te stellen dat verzoeker de Bijbelse terminologie heeft verlaten en aansluiting heeft gezocht bij eigentijdse strafrechtelijke begrippen. De steller van het middel voert dit punt kennelijk aan om de uitlatingen van verzoeker los te maken van hun geloofsachtergrond. In de overwegingen van het hof ligt evenwel besloten dat de gelijkstelling van praktiserende homoseksuelen met praktiserende dieven enkel een illustratie was van de stelling van verzoeker dat het één niet minder een zonde is dan het andere. Ik waag ook te bestrijden dat verzoeker zich van typisch strafrechtelijke begrippen heeft bediend. Woorden als “stelen”, “uitkeringen pikken” hebben een alle-daagse, voor ieder begrijpelijke betekenis, nog daargelaten dat het verbod “Gij zult niet stelen” niet uitsluitend strafrechtelijke betekenis heeft.

- 10 Vgl. op dit punt rov 6 van het hof, dat zich aansloot bij de President in kort geding, in de civiele zaak tegen “de Goerees”, naar aanleiding waarvan de Hoge Raad (eerste kamer) zijn in HR NJ 1991, 289, m.nt. EAA. gepubliceerde arrest heeft gewezen.
- 11 Zie de noot van Alkemade in de civiele zaak tegen “de Goerees”, naar aanleiding waarvan de Hoge Raad (eerste kamer) zijn in HR NJ 1991, 289, m.nt. EAA. gepubliceerde arrest heeft gewezen. De annotator bij deze uitspraak getuigt ervan enige moeite te hebben met het feit dat “de rechter zo wel heel dicht bij de vraag wat tot de geloofsverklaring kan worden gerekend”..
- 12 Zie de – op dit punt kritische – noot van ‘t H, rubriek 5, bij HR NJ 1992, 568 en de aldaar genoemde jurisprudentie.
- 13 Zie HR NJ 1986, 689, m.nt. ‘t H, en in het bijzonder rubriek 3. en 4 in deze noot, waarin een heldere (semantische) analyse wordt gegeven van het – niet steeds doorslaggevende – belang van de context van beledigende uitlatingen..
- 14 B. P. Vermeulen, t.a.p., p. 134-141, m.n. p. 134-135, nt. 179.
- 15 Zie het arrest van het gerechtshof Arnhem, nr. 6 in HR NJ 1991, 289, waar sprake was van kennelijk onjuiste en onzorgvuldige suggesties van verbanden tussen homoseksualiteit en AIDS.
- 16 Anders – in civilibus – in het bijzonder HR NJ 1991, 289 en ook HR NJ 1988, 702

15. ‘s Hofs oordeel dat er geen sprake is van een beledigende uitlating in de zin van de artikelen 137c en 137e van het Wetboek van Strafrecht, acht ik dan ook juist. Het geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting van “beledigend” in de zin van de genoemde strafrechtelijke bepalingen. Dat de desbetreffende uitingen – op zijn zachtst gezegd – homoseksuelen uiterst onaangenaam zullen hebben getroffen, kan hieraan in strafrechtelijke zin niet afdoen.

16. Nu ‘s hofs vrijspraken naar mijn oordeel zuiver zijn, acht ik het door het openbaar ministerie ingestelde cassatieberoep niet-ontvankelijk. Derhalve zal de Hoge Raad evenmin in kunnen gaan op het namens de beledigde partijen ingediende middel.

17. Deze conclusie strekt ertoe dat de Hoge Raad het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaart in diens cassatieberoep.

De Procureur-Generaal
bij de Hoge Raad der Nederlanden,

Noot Gerard Schuijt

1. Het Tweede-Kamerlid Leerndert van Dijke (RPF) zorgde eind 1998 voor opschudding door in een interview met Nieuwe Revu zijn aan zijn godsdienstig geloof ontleende opvatting te geven over praktiserende homo’s: ‘Ja, waarom zou een praktiserend homoseksueel beter zijn dan een dief?’ Hij werd door de Rechtbank Den Haag veroordeeld wegens belediging van een groep mensen wegens hun homoseksuele gerichtheid, art. 137c Sr. Zie voor de andere gewraakte uitlatingen de dagvaarding, zoals weergegeven in bovenvermeld arrest onder 3.2. Het vonnis van de Rechtbank was, zoals B. P. Vermeulen schreef in zijn noot in de AB ‘politiek correct, maar juridisch ondeugdelijk’(AB 1999, 150). Het vonnis riep meer commentaar op: G.A. den Hartogh, ‘Een martelaarskroontje voor Van Dijke’, NJB 1998-44, p. 2017-2020; E. C. M. Jurgens, ‘Godsdienstvrijheid bedreigd? Over het rechterlijk verbod om te preken’, AA 1999-4, p. 352-353; de noot van A. Woltjer in AA 1999-2, p. 222-230 en ook ik zelf mengde me al vroeg in de pennestryd ‘Tolerantie gevraagd’ (*Mediaforum* 1998-11/12, p. 317). De strekking van alle commentaren was dat de Rechtbank de vrijheid van godsdienst en van meningsuiting miskend had. De Rechtbank had niet alle woorden van Van Dijke op een goudschaaltje moeten wegen, maar meer moeten kijken naar wat hij blijkens de context – wellicht wat ongelukkig geformuleerd – bedoeld had te zeggen. Dat was: volgens mijn (Van Dijke’s) geloofsovertuiging is het praktiseren van homoseksualiteit zondig, evenals het overtreden van een van de andere tien geboden zondig is. Of die commentaren daar toe hebben bijgedragen, is niet vast te stellen, maar Van Dijke werd in hoger beroep door het Hof Den Haag vrijgesproken (9 juni 1999, *Mediaforum* 1999-7/8, nr. 35; ook AB 1999, 328 wederom met een noot van Vermeulen).

2. Conform eerdere rechtspraak keek het Hof naar de context waarin Van Dijke zijn uitspraken had gedaan. De gewraakte zinsneden missen de waardigheid van praktiserende homo’s en zijn dus op zichzelf beledigend, maar hun context en de daaruit blijkende bedoeling ontnemen daaraan het beledigende karakter. Uit de context blijkt dat Van Dijke op grond van zijn geloofsovertuiging homoseksuele praxis afwijst als zondig en in die context wordt de waardigheid van praktiserende homoskesuelen niet aangetast. Het Hof houdt bovendien rekening met de grondrechtelijke vrijheden van godsdienst en van meningsuiting en ook de wijze waarop Van Dijke zijn opvatting uitdroeg, viel volgens het Hof binnen acceptabele proporties. (vgl. HR 11 februari 1986, NJ 1986, 689 (Van Gogh), HR 11 december 1990, NJ 1991, 313 (Van Gogh), Hof Amsterdam 20 februari 1996, *Mediaforum* 1996-4, p. B57 (Holman) en Hof Amsterdam 26 januari 1993, *Rechtspraak Rassendiscriminatie*, nr. 309 (Van Gogh)).

3. Volgens de Hoge Raad mocht het Hof bijzondere betekenis toekennen aan de context van Van Dijke’s gewraakte bewoordingen én aan de omstandigheid dat Van Dijke’s (lees: ongelukkige en op zichzelf beledigende G.S.) vergelijking de functie had om de inhoud van zijn geloofsovertuiging nader uiteen te zetten. Ook het oordeel van het Hof dat Van Dijke binnen de grenzen van het toelaatbare is gebleven, houdt stand bij de Hoge Raad en ten slotte mocht het Hof in zijn oordeel betrekken dat de vrijheid van godsdienst en van meningsuiting mede bepalend kunnen zijn voor het al dan niet aannemen van het beledigend karakter. In ‘s Hofs overwegingen ligt volgens de Hoge Raad

besloten dat Van Dijke uiting gaf aan zijn geloofsopvatting en deelnam aan het maatschappelijk debat (i.o. 3.4.1-3.4.4.).

4. Wat opvalt is dat vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting in één adem genoemd worden, maar dat in concreto veel betekenis wordt toegekend aan de omstandigheid dat Van Dijke de gewraakte uitlatingen deed in het kader van een uiteenzetting van zijn geloofsovertuiging en deelnam aan het maatschappelijk debat. Is er verschil tussen het uiten van een geloofsovertuiging en het uiten van een mening zonder dat daar een geloofsovertuiging aan ten grondslag ligt? Is het uiten van een geloofsovertuiging sterker beschermd? Nieuwenhuis heeft die vraag opgeworpen in ‘Tolerantie verkregen’, *Mediaforum* 1999-13, p. 366-367 en ook de A-G Machielse gaat in zijn conclusie voor de HR in op die vraag, mede onder verwijzing naar Vermeulens commentaar op art. 6 Gw (in: P. C. W. Akkermans & A. K. Koekoek (red.), *De Grondwet. Een artikelsgewijs commentaar*. Zwolle: Tjeenk Willink). De Hoge Raad geeft geen antwoord op die vraag. Zelfs wordt niet verwezen naar de parlementaire discussie toen ‘sexuele gerichtheid’ in art. 137c Sr werd ingevoegd. Christelijke kamerleden vroegen toen of de christelijke opvattingen over de zondigheid van homoseksualiteit, mits niet onnodig kwetsend, mochten worden uitgedragen en verkondigd. Minister Hirsch Ballin antwoordde dat hun vrees dat zij dan met het strafrecht in aanraking zouden komen, niet terecht was. (*Handelingen II* 1989/90, p. 3090 en *Kamerstukken II* 1990/91, 20 239, nr. 76c, p. 3). De vraag lijkt mij niettemin van belang. Een beroep op geloofsovertuiging gaat immers niet altijd op. Dat ondervond het echtpaar Goeree.

5. Het echtpaar Goeree had met een beroep op de bijbel verkondigd, dat de joden de holocaust aan zichzelf te danken hebben. Hun beroep op de godsdienstvrijheid faalde (HR 5 juni 1987, NJ 1988, 702; vgl. ook HR 18 oktober 1988, NJ 1989, 476; zie ook S. Stolwijk, ‘De zaak Goeree’, AA 1988, p. 124). De Goeree’s hadden het ook op homo’s gemunt: ‘De levensstijl van de heer Z. is een voorbeeld uit de praktijk van hetgeen deze passage uit ‘Sodom in Nederland’ zegt: Iemand die homoseksualiteit bedrijft laadt net als een moordenaar bloedschuld op zich. Hij verdient de doodstraf. Dat staat in de bijbel’. Het Hof Arnhem oordeelde dat de onrechtmatigheid jegens de heer Z. niet werd weggenomen door de toevoeging ‘Dat staat in de bijbel’. De woorden ‘als een moordenaar’ legden volgens het Hof een ongenueanceerd verband tussen de zieke aids en de verbreiding ervan door homoseksuelen en dat alles met name gericht tegen de persoon Z. (Hof Arnhem 7 februari 1989, KG 1989, 110). Kardinaal Simonis daarentegen mocht voor de radio zeggen dat volgens katholiek standpunt homoseksualiteit een afwijking van de natuurlijke scheppingsorde is en hij mocht begrip opbrengen voor verhuurders die zich op grond van dit standpunt gedwongen voelden geen woonruimte aan homo’s te verhuren (Hof Amsterdam 10 december 1987, ongepubl., te vinden bij A. B. Vermeulen ‘De Goerees en de kardinaal, ofwel: vrijheid van godsdienst versus discriminatieverbod’, in L. Heyde e.a. ‘*Begrensde vrijheid*’ (Schelkensbundel), Zwolle, Tjeenk Willink 1989, p. 258-278)).

6. Wanneer gaat dat beroep op die geloofsovertuiging dan niet op? Inderdaad: als het wel heel erg krenkend is of als bijvoorbeeld wordt opgeroepen tot geweld en discriminatie, zoals Nieuwenhuis (zie het boven vermelde artikel) opmerkt en volgens welk standpunt de kardinaal dus door het oog van de naald ging. Maar dat geldt allemaal ook voor een beroep op de vrijheid van meningsuiting. Ook dat beroep gaat niet op als de krenking te erg is, als de uiting oproept tot geweld en discriminatie e.d. Anderzijds zou men zich kunnen afvragen of de conclusie ten aanzien van Van Dijke dezelfde zou (moeten) zijn als men in bovenvermeld arrest overal de woorden ‘geloofsovertuiging’ zou vervangen door ‘door mijn levensovertuiging ingegeven morele opvattingen’, of, nog sterker, door ‘volgens mijn morele opvattingen’, waarbij zij opgemerkt dat ‘levensovertuiging’ in art. 6 Gw uitdrukkelijk genoemd wordt. Daarmee is blijkens de wetsgeschiedenis een min of meer samenhangende levensovertuiging bedoeld, wat dat ook wezen moge en ik laat maar in het midden de vraag of een geloofsovertuiging óók samenhangend moet zijn. Waar het mij om te doen is, is dat iemand óók zonder beroep op de godsdienstvrijheid moet kunnen zeggen, dat volgens zijn – al dan niet samenhangende – morele opvattingen de homoseksuele praxis verwerpelijk is, uiteraard mits niet onnodig grievend en zo.

7. Wat betekent dit voor de vrijheid van godsdienst? Ik denk dat de bescherming van de godsdienstvrijheid verschillende niveaus heeft (vgl. ook de ‘schillen’ van Voogt, te lezen bij Jurgens, zie hierboven). De sterkste bescherming geniet de *geloofsovertuiging* (waar niemand aan kan komen, behalve misschien via hersenspoeling, hetgeen dus verboden is), in de tweede plaats geniet sterke bescherming de erediens in én buiten de kerkgebouwen (geen schuilkerken nodig, geen processieverbod). In de derde plaats geniet de godsdienst bescherming bij de *ver-*

kondiging of het *uitdragen* van het geloof naar buiten. Dat heeft altijd iets beledigends en krenkends in zich: ‘bekeert u, komt tot ons ware geloof, u dwaalt en zondigt’ etcetera, maar daar hoort men in een democratische samenleving tolerantie voor op te brengen. Dat verkondigen kan ook zeer hinderlijk en opdringerig worden. Het EHRM heeft in een zaak tegen Griekenland bepaald, dat volgens art. 9 EVRM ‘proper proselytism’ niet, maar ‘improper proselytism’ wél verboden zou kunnen worden (EHRM 25 mei 1993, *Series A*. vol. 260). En in de vierde plaats? Wordt ook de mededeling naar buiten over wat de geloofsopvatting inhoudt, door de godsdienstvrijheid beschermd of door de vrijheid van meningsuiting? Hier zijn we op een glijdende schaal van al dan niet ‘proper’ proselitisme naar de enkele mededeling, desgevraagd aan een journalist van Nieuwe Revu, wat men er volgens zijn geloofsovertuiging van vindt. En dat laatste valt volgens mij gewoon onder de vrijheid van meningsuiting (overigens ook met zijn beperkingen) of – zo men wil – hier valt de godsdienstvrijheid samen met de vrijheid van meningsuiting. (zie ook nr. 12 in de conclusie van de A-G Machielse).

8. De Hoge Raad accepteert dat op zichzelf beledigende uitlatingen, gedaan in de context van een uiteenzetting van de geloofsovertuiging, het beledigend karakter kunnen missen. Dat lijkt mij dus geen wezenlijke toevoeging aan wat de Hoge Raad eerder gezegd heeft over de context die aan bepaalde uitlatingen (bijvoorbeeld die van de *agnost* Theo van Gogh) het beledigend karakter kan ontnemen. Het wordt bevestigd door het in één adem noemen van de vrijheid godsdienst en van meningsuiting. Sterker nog, waar het Hof op diverse plaatsen spreekt over de door Van Dijk *uitgedragen* geloofsovertuiging, wordt dat woord door de HR consequent vermeden. De HR spreekt van ‘de inhoud van zijn geloofsovertuiging *nader uiteen te zetten*’, ‘*ter aanduiding* van de in de geloofsopvatting verankerde opvatting’, ‘*uiting* van zijn geloofsopvatting’ en last but not least, die uiting was voor Van Dijk ‘van betekenis in het maatschappelijk debat’ (zonder overigens te verwijzen naar de vele uitspraken van het EHRM over de heel in het bijzonder door art. 10 EVRM beschermde vrijheid van het publieke debat). Als ik het goed lees, laat de Hoge Raad in het midden of Van Dijke in dit geval door de vrijheid van godsdienst dan wel door de vrijheid van meningsuiting beschermd diende te worden, maar dat in elk geval rekening moest worden gehouden met de bijzondere omstandigheden van het geval, zoals er zo vele omstandigheden kunnen zijn, waarmee rekening gehouden moet worden.

9. Over art. 10 EVRM gesproken, merk op dat de Hoge Raad en het Hof er niet aan toe komen, omdat zij tot vrijspraak concluderen. Artikel 10 zou pas aan de orde komen als de opzettelijke belediging bewezen was verklaard en de vraag beantwoord moest worden of in dit concrete geval art. 137c Sr in verband met art. 94 Gw juncto art. 10 EVRM buiten toepassing zou moeten worden gelaten. Tegelijk ziet men dat ‘de vrijheid van godsdienst en van meningsuiting’ wel reeds een rol speelt bij de feitelijke vraag of sprake is van belediging. Het loopt bij de Hoge Raad (en ook bij het Hof) dus een beetje door elkaar. Dat gebeurt in ons recht wel vaker: vgl. Art. 261 lid 3 Sr ‘noch smaadt, noch smaadschrift indien etc’. Maar de benadering van art. 10 EVRM is toch wat helderder. Wat dat betreft liet de Rechtbank in eerste instantie een kans voorbij gaan. Die was rechtlijnig: het is beledigend en daarmee basta. Toen vervolgens terecht een beroep werd gedaan op art. 10 EVRM, liet de Rechtbank het helaas af weten. Het had zo mooi kunnen zijn als de Rechtbank had gezegd: het is beledigend, maar een veroordeling voor deze uitlatingen acht de Rechtbank – alle omstandigheden in aanmerking genomen – in dit geval niet noodzakelijk in een democratische, dus tolerante, samenleving. Immers, de vrijheid van meningsuiting is er ook om te beledigen (*‘offend’!* zie o.m. EHRM 26 april 1979, NJ 1980, 146). Gelukkig dat beide benaderingen ertoe leiden dat Van Dijke moest kunnen zeggen wat hij zei. Gelukkig ook, dat men – homo of geen homo – zijn geloof niet hoeft aan te hangen.

10. Op dezelfde dag wees de HR nóg een arrest over een vergelijkbare uiting in een ingezonden brief van een minder bekende persoonlijkheid. De overwegingen van de HR zijn nagenoeg gelijkloidend. Aan het einde wordt het kader van het maatschappelijk debat heel concreet. De HR neemt in aanmerking dat ‘in ‘Hofs overwegingen besloten ligt dat de uitlatingen werden gedaan in het kader van het maatschappelijk debat over de aanvaardbaarheid van de voorstellen van de Commissie Kortman ten aanzien van het homohuwelijk’.